

آبگینه‌های پارسی

مؤلف: ستاره رحمانی

حق چاپ برای مؤلف محفوظ است.

سر شناسنامه: رحمانی، ستاره، ۱۳۵۳ -

عنوان و نام پدید آور: «آبگینه‌های پارسی

مؤلف ستاره رحمانی

ویراستار علمی: ناصر بهرامی

مشخصات نشر: سنج: ستاره رحمانی، ۱۳۹۴.

۱۶ص

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۰۴-۲۷۰۷-۸

فهرست نویسی: فبای مختصر

یادداشت: فهرست نویسی کامل این اثر در نشانی: <http://opac.nlai.ir> قابل دسترسی است

یادداشت: کتابنامه

شماره کتابشناسی ملی: ۳۸۰۳۶۹۶

مؤلف: ستاره رحمانی

ویراستار علمی: ناصر بهرامی

ناشر: مؤلف

چاپ: اول

شمارگان: ۲۰۰۰

قیمت: ۷۰۰۰۰

شابک

۹۷۸-۶۰۰-۰۴-۲۷۰۷-۸

فهرست مطالب

پیشگفتار

مقدمه

بخش اول: کلیات

۱۳	مفهوم لغوی شیشه
۱۶	شیشه چیست
۲۰	مواد و مصالح ساخت شیشه
۲۳	تاریخچه پیدایش شیشه
۲۶	روش‌های تولید و ساخت شیشه
۳۲	شیوهٔ مرمت شیشه

بخش دوم: تاریخچهٔ پیدایش شیشه در ایران

۴۱	تاریخچهٔ پیدایش شیشه در ایران
۴۲	هنر در دورهٔ هخامنشی
۴۸	تاریخچهٔ پیدایش صنعت شیشه در دورهٔ هخامنشی
۵۰	روش‌های ساخت و تزئین شیشه در زمان هخامنشی
۵۰	روش قالب میله‌ای
۵۳	روش ریخته‌گری و تراش
۵۵	روش قالب گلی
۵۵	آثار شیشه‌ای پیدا شده از دوران هخامنشی در ایران و خارج از ایران

بخش سوم: تزئین بدنه‌های شیشه

۶۳	تولید شیشهٔ رنگی
۶۶	شیشهٔ بی رنگ و شفاف

۶۸ آب گز کردن

۶۹ مات کردن

۷۰ نقاشی روی شیشه

فصل چهارم: تراش شیشه

۷۴ تزئین با خطوط کنده راست و مایل

۷۴ تزئین با تراش‌های مدور

۷۵ تراش‌هایی به شکل سنگ پشت

۷۶ تراش‌های بیضی

۷۶ تراش سطحی

۷۶ تراش سطحی دوبل

۷۷ تراش سطحی برجسته

۷۷ تلفیق تراش خطی و سطحی

۷۸ نوآرهای افزوده

۷۸ دوایر افزوده

۷۸ خطوط رنگارنگ موجی

۷۹ دمیدن در قالب

۷۹ تلفیق شیشه و فلز

فصل پنجم: تقسیم شیشه‌ها بر حسب نوع کاربردشان

۸۳ شیشه پوشش دار

۸۴ شیشه سبز

۸۴ شیشه پشت آذین

۸۴ شیشه حبابی

۸۴ شیشه حرفه‌ای

۸۵ شیشه دارو

۸۵ شیشه دو لایه

۸۵	شیشه سربی.....
۸۵	شیشه سنگ چخماخ.....
۸۵	شیشه شیری رنگ.....
۸۶	شیشه میان طلا.....
۸۶	شیشه نقش رشته‌ای.....
۸۶	شیشه هزار تکه.....
۸۹	مهره‌ها.....
۹۰	چشم نما.....
۹۲	چهارپهلو.....
۹۲	سرمه‌دان.....
۹۳	مهره بیضی شکل یا سوسک شکل.....
۹۳	مهره مخروطی.....
۹۳	استوانه‌ای شکل.....
۹۴	چشم نما.....
۹۴	مهره‌ها.....
۹۵	منابع و مآخذ.....

پیشگفتار

«بفشان عرق ز چهره و اطراف باغ را چون شیشه‌های دیده ما پرگلاب کن»
حافظ

از خداوند رحمان بسیار سپاسگزارم که توان انجام این کار به من عطا فرمود.

شیشه به عنوان جنسی زیبا، شفاف و بی رنگ از گذشته‌های دور مورد توجه قرار گرفته است و در تغییر زندگی بشر تأثیری به سزا داشته است، چنانکه گفته‌اند بدون آن علم کیمیا و فیزیک ناقص می‌شد. صلابت و محکمی آن به گونه‌ای است که آهن و فولاد نیز بر آن نمی‌توانند خط بیندازند. (لغتنامه دهخدا)

در زندگی امروزه شیشه نقش بسیار مهمی را ایفا می‌کند چنانکه بسیاری از وسایل آزمایشگاه‌ها، آشپزخانه‌ها و ... شیشه می‌باشد این پژوهش شیشه را در دوران هخامنشی مورد بررسی قرار می‌دهد و شامل شش بخش می‌شود.

نگارنده ادعای کاری بی نقص را ندارد، به قول استاد سخن، سعدی،

« قبا گر حریر است و گر پرنیان به ناچار خشوش بود در میان »

امیدوارم خوانندگان عزیز مرا با نقض‌های کتاب آشنا سازند تا در چاپ‌های بعدی آن‌ها را در نظر بگیرم.

ستاره رحمانی

فروردین ماه نود و چهار

مقدمه

ایران همیشه یکی از بزرگ‌ترین کانون‌های علوم، صنایع و هنرهای زیبا بوده است و این سرزمین از قرن‌های پیش از میلاد دانشمندان، ادبا، نویسندگان و صنعتگران زبردستی پرورانده است، و هم‌اینان به دنیای شرق و غرب خدمات ارزشمندی نموده‌اند.

ایران به همان اندازه که در علوم و ادبیات در جهان شهرت یافته در صنایع و فنون نیز حائز اهمیت است. آثار زیبای صنعتگرانش به اندازه آثار ادبیش در موزه‌های جهان وجود دارد.

آثار زیبا و هنرمندانه این صنعتگران زینت بخش موزه‌های جهان است و بدین خاطر محققان، باستان‌شناسان و خاورشناسان بی‌شماری برای کشف آثار جدید راهی این سرزمین شده‌اند.

شیشه چون پایه هنری دارد و در بسیاری از دوره‌های هنری از آغاز تا کنون مد نظر بوده در هر دوره‌ای سیر تکامل و ترقی خود را پیموده است. و بعد از فلز و سفال به عنوان صنعتی زیبا مورد توجه و عنایت بوده است.

شیشه نسبت به فلز و سفال و سایر آثار دیگر هنری دارای ساختار درونی منظم و مقارنی است که اصطلاحاً به آن بلور یا کریستال می‌گویند و به همین خاطر است که نور را می‌تواند از خود عبور دهد همین امر باعث گردید که در ساخت عدسی‌های مختلف از شیشه استفاده کنند، هر چند شیشه حالت شکننده دارد ولی قدرت آن در بعضی موارد غیر عادی و دیدنی است.

انسان‌های اولیه از شیشه‌های طبیعی که به صورت شیشه آتش فشانی یا سنگ افسیدین برای ساخت سلاح جهت شکار حیوانات استفاده می‌کردند.

مصنوعات به دست آمده از شیشه‌های باستانی از ترکیب اصلی سه ماده‌شن یا سیلیس، سودا یا پتاس و آهک ساخته شده‌اند.

قدیمی‌ترین اشیای شیشه‌ای ساخت دست بشر در منطقه خاورمیانه به دست آمده است و معمولا به شکل مهره، اشیای تزئینی و ظروف بوده، قدمت این ظروف به ۳۰۰۰ تا ۳۵۰۰ سال پیش برمی‌گردد. پیدایش شیشه در ایران باستان هم زمان با فلز حدود ۷۰۰۰ سال پیش در بعضی از کشورهای قدیم آسیای باختری آغاز شده، که معمولا شیشه را از گداختن سیلیس و قلیا درست می‌کردند.

در دوران هخامنشی بر خلاف یونان باستان و دوران امپراطوری روم هنرمند هیچ گونه آزادی عمل در پدید آوردن خلاقیت هنری و علایق شخصی نداشته است، بلکه در همه امور تنها از شاه اطاعت می‌کرد، به بیان دیگر هنر در عصر هخامنشی زائیده تخیلات شاه بود. و با توجه به کاوش‌های باستان شناسان آثار به دست آمده از این دوره اندک است.

برخی از این آثار عبارتند از:

- ۱- ریتون به شکل گلدان
- ۲- خمیر شیشه‌ای با سر عقاب
- ۳- بشقاب
- ۴- حجاری های تخت جمشید که احتمال می‌رود ظروف حجاری به کار رفته در تصاویر از جنس شیشه باشند.
- ۵- بشقاب لب پیخ